



המרכז הבינתחומי הרצליה
בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה
המכון למדיניות ואסטרטגיה

מסגרת גיאוגרפית רעיונית להתווייה גיאוגרפית של גבול מדיני בין מדינת ישראל למדינה פלסטינית

נייר עבודה

מוגש לכנס הרצליה השישי
על מאזן החוסן והביטחון הלאומי

24-21 בינואר 2006

חברי צוות העבודה

ראשי הצוות: דייוויד ניומן, גדעון ביגר

אורן יפתחאל	עמירם אורן
נורית קליאוט	אלישע אפרת
רפי רגב	שאול אריאלי
דוד שטנר	משה ברוור
יוסי שלהב	עמירם גונן
	ראסם חמייסי

המסמך משקף את דעתם של הכותבים בלבד

**מסגרת גיאוגרפית רעיונית להתוויה גיאוגרפית של גבול מדיני
בין מדינת ישראל ומדינה פלסטינית**

עמדות מוצא, קווי יסוד והמלצות להתווית קו הגבול

המסמך המוגש לכנס הרצליה – ינואר 2006 הוכן על ידי קבוצת עבודה של גיאוגרפים ומתכננים
ישראליים (שמות חברי קבוצת העבודה מפורטים בשער).

המסמך מבוסס על סיכומי סידרת מפגשים במרכז הבינתחומי בהרצליה. ועל סיורי שטח
שהתקיימו בחודשים נובמבר - דצמבר 2005.

מימון הפרויקט נעזר בכספים של האיחוד האירופאי כחלק מפרויקט EUBorderConf המנוהל
בישראל על ידי אוניברסיטת בן גוריון. עם זאת תוכן מסמך זה הוא באחריותה המלאה של קבוצת
העבודה של הגיאוגרפים הישראלים ואיננו מביע בכל צורה שהיא את עמדותיו של האיחוד
האירופאי.

מבוא

לאחר ההינתקות הישראלית החד-צדדית מרצועת עזה בחודש אוגוסט 2005, הועלתה שאלת המהלך הבא בפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני. במרכז מהלך זה יעמוד נושא התווית קו גבול, שיהיה מוסכם על שני הצדדים. מדינת ישראל לא הציגה מעולם, באופן רשמי, את מתווה קו הגבול הרצוי לה. בכל שיחות השלום בין ישראל לשכנותיה הצד האחר הציג קו גבול אליו שאף להגיע ומדינת ישראל הייתה אמורה להגיב לדרישות אלה.

מטרת מסמך זה היא להציג את העקרונות הגיאוגרפיים שיאפשרו למנהיגי מדינת ישראל להציג עמדה ברורה יותר במגעים העתידיים לקראת קביעת הגבול בינה לבין המדינה הפלסטינית. אף שבעבר הועלו הן על ידי פוליטיקאים והן על ידי אנשי אקדמיה הצעות שונות למיקומו של קו גבול זה, הצעות אלה היו ממוקדות בשרטוט קווים, בלי שהוצגו הפרמטרים המרכזיים והעקרונות שצריכים היו להילקח בחשבון על ידי המתדיינים, אם וכאשר יחודשו שיחות רשמיות במטרה להגיע לפתרון שלם של הסכסוך.

לשם השגת מטרה זו ערכה קבוצה של גיאוגרפים ישראליים סדרה של מפגשי עבודה וסיורי שטח בחודשים נובמבר - דצמבר 2005 כדי לבחון את הקריטריונים המקצועיים להתווית הגבול העתידי. הקבוצה כללה גיאוגרפים בכירים, כולל גיאוגרף ערבי ישראלי, שכולם היו מעורבים בשלב זה או אחר בדיונים מקצועיים וציבוריים וניהלו פרויקטים מחקריים שעסקו בהתווית קו גבול, תיחום אזורים, ותכנון אזורי בישראל וברשות הפלסטינית. מטרת סדנת העבודה הייתה לזהות את הנושאים המרכזיים הנוגעים להתווית קו הגבול ולהציע דרכים אלטרנטיביות ושיטות לדיון בבעיות אלה תוך שימוש בידע המקצועי והניסיון הגיאוגרפי של חברי הקבוצה. חברי הקבוצה זיהו והתעמתו עם נושאי מפתח שעל פי רוב לא נלקחו בחשבון על ידי אלו שניהלו את הדיונים בתהליך המשא ומתן.

יש להדגיש כי מטרת הקבוצה לא הייתה להתוות קו גבול אופטימאלי אחד, בשל אי קיומו של קו מעין זה, ומשום שקו אחד לא ישקף את הגישות הפוליטיות השונות של משתתפי קבוצת העבודה. מטרת הדיונים הייתה אפוא להציג מסגרת לפתרון בעיות ממוקדות הנוגעות לתהליך התווית של קו גבול, אם וכאשר יתחדש תהליך המשא ומתן, בעיקר באותם האזורים שהתוואי של קו שביתת הנשק (הקו הירוק) נראה בעיני כמה מחברי הקבוצה כבלתי מתאים.

תרחישים להתווית קו הגבול

במהלך דיוני הקבוצה זוהו שלושה תרחישים אפשריים להתווית קו הגבול:

1. התווית קו הגבול העתידי לאורך "הקו הירוק" עם שינויים מזעריים הנובעים ממיקומו הלא גיאוגרפי של הקו בעת שהותווה בשנים 1950-49 כחלק מהסכם שביתת הנשק בין מדינת ישראל וממלכת עבר הירדן.
2. שימוש בתוואי "הקו הירוק" תוך כדי ביצוע שינויים רבים הנובעים מהרצון לצרף גושי התיישבות יהודיים שנוסדו מעבר לקו הירוק מאז 1967 לשטח ישראל ותמורתם להעביר לשטחי המדינה הפלסטינית שטחים בלתי מיושבים משטח ישראל.

3. התווית קו חדש לחלוטין שישקף את המציאות הגיאוגרפית והדמוגרפית העכשווית של ארץ ישראל שממערב לירדן.

בעת הזו, (ינואר 2006) קבוצת העבודה טרם דנה בנושא התווית קו הגבול באזור המטרופוליני של ירושלים. דבר זה יעשה בשלב הבא של הפרויקט. עם זאת ברור לחברי הצוות כי התווית קו הגבול בין המדינה הפלסטינית למדינת ישראל באזור זה היא תנאי מוקדם לכל הצעה לפתרון הסכסוך.

עמדות מוצא של הפרויקט

דיוני קבוצת העבודה התבססו על עמדות המוצא הבאות:

פתרון הסכסוך יצור מצב בו תתקיימנה שתי מדינות ישראל ופלסטין, המתקיימות זו לצד זו ומכירות הדדית בזכויות הריבוניות והטריטוריאליזם של כל אחת מהן.

1. קיום שתי המדינות דורש התווית קו גבול מדיני מוסכם ביניהן. פתרונות אחרים לסכסוך (כמו מדינה אחת לשני עמים), המשך השליטה הישראלית ביהודה ושומרון, לא באו לידי ביטוי בדיונים.
2. מיקומו הנוכחי של קו שביתת הנשק ("הקו הירוק"), שהתווה בשטח לפני פחות משישים שנה, כתוצאה מהסדר זמני לאחר מלחמה, איננו "קו מקודש". התווית קו הגבול יכולה להתחשב במציאות הגיאוגרפית, דמוגרפית ופוליטית של ההווה.
3. קו הגבול שיקבע במשא ומתן דו-צדדי, יקבל הכרה בינלאומית, תוך התחשבות בכללי המשפט הבינלאומי, בלי כל התייחסות למיקומו ביחס למיקומו של "הקו הירוק".
4. תפקודו העתידי של קו הגבול יהיה תלוי ברצונם של מנהיגי שני הצדדים שידונו בעקרונות לשיתוף פעולה בין שתי המדינות, בלי קשר למיקומו של קו הגבול. עם זאת, קו הגבול ראוי לו שיתווה כך שניהול קו הגבול יהיה נוח ויעיל בכל הנוגע לאפשרות התנועה של אנשים, סחורות ומוצרים כלכליים ככל ששני הצדדים ימצאו לנכון.

כללים להתוויית קו הגבול

1. הן המדינה הפלסטינית והן מדינת ישראל אמורות להיות קומפקטיות ורציפות בשטחן, ככל האפשר ללא מובלעות וקווי חיבור (להוציא את קו התחבורה בין עזה לגדה).
2. קו הגבול העתידי אמור להיות קו ברור ופשוט ללא "אצבעות חודרות" ופיתולים מסובכים.
3. הקו הירוק" שהפריד בין מדינת ישראל לגדה המערבית (יהודה ושומרון) יהווה קו מוצא להתווייתו של הקו העתידי. "הקו הירוק" – קו שביתת הנשק, התבסס בעיקרו על מיקום הכוחות הצבאיים ביום הפסקת האש ומעט מאד תשומת לב ניתנה לשיקולים גיאוגרפיים בעת קביעתו. קו זה לא היה אמור לשמש כקו גבול בינלאומי אך עם זאת לא נעלמה מעינינו משמעות קיומו בשטח ועובדת ההכרה הבינלאומית במעמדו, אף שממשלות ישראל השונות טענו במשך הזמן הרב שעבר מאז 1967 כי קו זה הפסיק להתקיים והוא נעלם מהמפות הרשמיות שהדפיסה מדינת ישראל.
4. גדר הביטחון (גדר ההפרדה), איננה מהווה קו גבול מדיני ולכן, אל אף קיומה בשטח, היא לא נלקחה בחשבון כמתווה את קו הגבול העתידי. עם זאת, גדר הביטחון מהווה מציאות הקיימת בשטח, ובשוני מכל ההצעות השונות למיקום קו הגבול שהוצעו בעבר, היא בנויה בשטח וממשיכה להבנות. בנייתה בשטח בצורה חד-צדדית וחריגתה ממיקומו של "הקו הירוק" גורמים לראייה כי חלקים שונים של

- הגדר לא יכולים לשמש כבסיס למשא ומתן שאמור להיות מבוסס על הסכם דו צדדי.
5. כל חריגה מה"קו הירוק" וצירוף שטחים ("גושי התנחלות") למדינת ישראל חייבת, במידת האפשר, להיעשות מול צירוף שטחים ממדינת ישאל למדינה הפלסטינית. זאת על מנת שלמדינה הפלסטינית תהיה אותה כמות שטח שהייתה בתחומי הגדה המערבית ורצועת עזה לפני 1967. במילים אחרות – יחס חילופין של 1:1 לאורך "הקו הירוק" הוא הרצוי, אך לא הכרחי. יש להתחשב בערכם היחסי ובשונות המרחבית של השטחים שיוחלפו בין הצדדים.
 6. חילופי השטחים בין מדינת ישראל למדינה הפלסטינית יהיו בהתאם ל"חוק צמודי הדופן". כל שטח שיועבר לריבונות ישראלית חייב להיות צמוד לשטח ישראלי עכשווי וכל שטח ישראלי שיועבר לפלסטין אמור להיות מחובר לשטח המדינה הפלסטינית העתידה.
 7. במקרים מיוחדים ניתן לבחון הקמתן של מובלעות אתניות (יהודיות כערביות) אך ראוי להימנע מהסדרים מעין אלה.
 8. התווית קו הגבול אמורה להקטין ככל האפשר העברת אוכלוסייה פלסטינית המתגוררת כיום ב"גדה המערבית" לתחום הריבוני של מדינת ישראל שתתוחם על ידי קו הגבול העתידי.
 9. כל הצעה להתוות קווי גבול כך שמקומות יישוב של אזרחים ערביים של מדינת ישראל יכללו בשטח של המדינה הפלסטינית העתידה, אף אם הוסכם על כך על ידי הנציגים הרשמיים של שתי המדינות, הוא בעייתי*.
 10. יישובים יהודיים שיישארו מעבר לקו הגבול, יתפנו מתושביהם היהודיים.
 11. התווית קו הגבול תיקח בחשבון מערכות תשתית קיימות כמו מיקומו של "המוביל הארצי" קו המתח הגבוה, כביש "חוצה ישראל", מקורות מים, מיקום מעברי הגבול הנבנים בעת הנוכחית, בעלויות פרטיות על שטח וקרקעות חקלאיות. זאת כדי למנוע ככל האפשר פגיעה בחיי התושבים משני צדי קו הגבול.
 12. צרכי ביטחון של שני הצדדים, שלא נדונו בקבוצת העבודה בשל העדר מומחיות בנושא, יילקחו בחשבון בעת התווית משותפת של קו הגבול.
 13. יש צורך בהסדרים טריטוריאליים מתאימים כדי לאפשר קשר בין שני חלקי המדינה הפלסטינית העתידה (רצועת עזה והגדה המערבית) כך שלא תיפגע בזכויות הפלסטינים ותקל על מעברם ומאידך לא תיפגע בריבונות הישראלית.
 14. שני הצדדים נקראים לאפשר מעבר חפשי ובטוח דרך שטחיהן, בצורה של גבולות פתוחים, שיקלו על תנועה, קיצור זמני נסיעה למקומות עבודה, מקומות קדושים ויעדים אחרים.
 15. קבוצת העבודה מציעה הקמת ועדת גבולות רשמית, המורכבת מנציגי מדינת ישראל, הרשות הפלסטינית ומומחי גבול בינלאומיים כדי שזו תתווה את קו הגבול העתידי תוך התייחסות לנושאים שהועלו במסמך זה ככל האפשר, כך שיתקבלו על דעתם של שני הצדדים לסכסוך.

* באשר לעניין התווית קו הגבול כך שיביא להכללת ערבים אזרחי ישראל בתחומי המדינה הפלסטינית, הועלו שלוש דעות בין חברי קבוצת העבודה. שלוש דעות אלה היו:

- הימנעות מדיון בסוגיה זו ובהסדר מעין זה בשל המשמעותיות של פגיעה בזכויות האזרח של התושבים ובשל הבעיות שמעשה מעין זה יכול לגרום לשאר תושבי המדינה הערבים.
- דיון בחלופות התומכות ברעיון אך בציון הסתייגות כי הן יכולות להתקיים רק אם יעשו בהסכמה עם האוכלוסייה המעורבת במהלכים אלה.
- דיון בחלופה זו תוך התנייתה בהסכם בין המדינות המעורבות בנושא בלי לשאול לדעתם של תושבי האזורים הנדונים.

חלופות לקביעת קו הגבול עתידי עם הרשות הפלשתינאית

בחינה כוללת של יישום עקרונות אלה מעלה שלוש אפשרויות לתיחום קו הגבול העתידי:

אפשרות 1: התוויית הקו צמוד ל"קו הירוק" למעט שינויים קטנים במקום בו יש צורך בכך.

בבחירה של אופציה כזאת, יש לקחת בחשבון כי במיקומו המקורי, לא התחשבו קובעי קו שביתת הנשק ("הקו הירוק") בנושאים גיאוגרפים שונים כמו בעלויות על קרקע, מיקום מעיינות, דרכים מקומיות ועוד. אף שנעשו בקו זה מספר שינויים ב"הסכם המפקדים" בשנים 1949-1950, היום יש צורך לשנות את מיקום קו הגבול בנקודות מסוימות כך שיתאים יותר לתנאי הסובב ויהיה "ידידותי" יותר לתושבי האזור. אנו מודעים לעובדה כי מיקומו המדויק של ה"קו הירוק" איננו ברור, זאת מכיוון שמעולם לא סומן בשטח על ידי שני הצדדים והוא מתוחם רק על גבי מפות. לכן, גם על כך יהיה צורך לדון בעתיד. שיקולים אלה מובילים לצורך בהתאמות ושינויים ולא "לקידוש" הקו הירוק.

אפשרות 2: התוויית הקו תוך התבססות על "הקו הירוק" ושינויים טריטוריאליים מהותיים

מדובר על החלפת שטחים בין ישראל למדינה הפלסטינית, ובעיקר גושי התיישבות יהודיים מול העברת שטחים בלתי מיושבים מישראל למדינה הפלסטינית.

אפשרות 3: יצירת קו גבול חדש, המחלק את השטח בין הירדן לים לשתי מדינות

קו זה מבוסס בעיקר, אך לא רק, על תפרוסת האוכלוסיות, היהודית והערבית בארץ ישראל. קו מעין זה, שאמור בסופו של התהליך להעביר אזרחים ערבים ישראלים לתחום המדינה הפלסטינית נראה בעיני חלק מקבוצת העבודה כמעשה לא מוסרי, לא חוקי ומעורר חשש בקרב האוכלוסייה הערבית שתישאר במדינת ישראל. בשל כך הם מתנגדים לכל התוויית קו שביא למצב זה. בחינה של אופציית תיחום גבול מעלה כי בקטעים מסוימים ניתן להיאחז בתוואי ה"קו הירוק", ולקבוע אותו כקו הגבול העתידי הראוי בין ישראל למדינה הפלסטינית.

בחינה מפורטת יותר של הקו העלתה את ההמלצות לגבי קטעיו כדלקמן:

א. קטע קו הגבול בדרום מדבר יהודה והר חברון, בין עין גדי במזרח, לשוב סנסנה במערב

לקטע זה הועלו שתי אלטרנטיבות לתיחום הקו. הראשונה טוענת כי ניתן לאמץ את הקו הירוק לאחר שינויים קלים במיקומו בהתאם לטופוגרפיה ולפוטנציאל השטחים המעובדים, כקו גבול, וזאת אף שמצפוני קיימים יישובים יהודיים שהוקמו אחרי 1967: כרמל, מעון, סוסייה, מצודת יהודה, שמעה, עתניאל, טנא סנסנה ואשכולות. התיחום הגיאוגרפי של הקו הירוק לא יצר כאן בעיה מרחבית, איננו חוצה אזורים גיאוגרפיים, הוא מסתמך בחלקו על תוואי נוף טבעיים ואיננו יוצר בעיה דמוגרפית אתנית. היישובים היהודיים מצדו הצפוני של הקו המוצע לא צריכים למנוע את תיחום הקו המוצע לפי אפשרות זו. הצעה שנייה מציעה להזיז את הגבול צפונה כך שיכלול בשטח ישראל את היישובים סנסנה, אשכולות, טנא, שמעה, מצודת יהודה, וסוסייה, הסמוכים לקו הירוק. צירופם לישראל משמעותו צירוף שטח של 50 קמ"ר או 50 אלף דונם וזאת מול העברת שטח מישראל למדינה הפלסטינית על ידי הדרמתו של קו הגבול בחלק המזרחי של הקו, ממזרח למצודת יהודה.

ב. קטע הקו במערב הרי יהודה בין סנסנה בדרום לאביעזר (כביש 367) – בצפון

בקטע זה לא נראה צורך לשנות את מיקום הקו הירוק. הקו הנוכחי מתייחס לתוואי נוף ברורים בשטח, המורדות המערביים של הרי חברון. התייחסו היישובי ברור, מצדו האחד של הקו יישובים יהודיים בלבד ומצדו המזרחי יישובים ערביים. בקטע זה של הקו ישנם שטחים גדולים יחסית שאינם מיושבים ושימושם בצד הישראלי מועט בעיקר למרעה ועיבודים. חלק ניכר מהשטחים הגובלים בקו הירוק מהווים שטחי אימונים. נראה על כן כי בקטע זה יהיה אפשר להסיט את קו הגבול מערבה מהקו הירוק וזאת כפיצוי על הזזת הקו מזרחה באזורים אחרים.

ג. קטע הקו בפרוזדור הדרומי של ירושלים בכיוון מערב-מזרח, מהר סן סן (בסמוך לצור הדסה ועד אזור בתיר

בקטע זה מצוי אזור גוש עציון הרחב (כולל העיר אפרתה) וכן העיר ביתר עילית. מאידך, בקטע הצמוד לקו הירוק, ממזרחו, מצויים הכפרים הערביים סורף, בתיר, ואדי פוקין וג'בעה כולם ממזרח לקו הירוק אך ממערב לגוש עציון. כאן, אף שעומד בניגוד לשאיפה ליצור קו ללא "אצבעות", בשל תמימות הדעת בקרב הציבור הישראלי ונטייה להסכמה בקרב המדינאים הפלסטינים, מוצע להעביר את קו הגבול כך שיכלול בשטח ישראל את גוש עציון המורחב, כולל אפרתה, אלעזר, נוה דניאל, אלון שבות, ראש צורים בת עין וכפר עציון. קו הגבול המוצע ימשיך ממפגש כביש 367 ועד להר סנסן, משם יועבר בכיוון דרום מזרח עד לכביש 60 תוך שעובר בפאתי היישובים היהודיים של גוש עציון. משם ימשיך מזרחה, יכלול את מגדל עוז יעבור צפונה כך שיכלול את החלק הדרומי, הבנוי של אפרתה, יעבור בכיוון צפון מזרח כך שיכלול את אלעזר וראש צורים, יעבור מדרום לנחלין (שתישאר במדינה הפלסטינית), יעבור בגיא בין נחלין לביתר עילית, עד לכביש 375, ומשם לאורך כביש זה מערבה עד לקו הירוק. בשל החשיבות של קטע גבול זה והיותם של היישובים היהודיים והפלסטינים סמוכים אלה לאלה יש עדיין לבחון השטח בדקדקנות רבה תוך ניסיון לצרף יישובים יהודיים קטנים בשולי הגוש ליישובים המרכזיים ועל ידי כך למנוע ניתוק הכפרים הערבים משאר חלקי המדינה הפלסטינית. כך תיווצר "אצבע" הכוללת שטח של כ - 35 קמ"ר או 35 אלף דונם משטח הגדה המערבית. פיצויים לשטח זה ניתן למצוא בשטח שמדרום לכביש 375. אין אנו מוציאים מכלל אפשרות צירוף הכפר ואדי פוקין לשטחה של מדינת ישראל.

ד. קטע הקו מכביש 375 ועד למבואות הדרום מערביים של ירושלים (ממזרח לכפר ביתר)

תוואי הגבול יכול להמשיך לאורך הקו הירוק.

ה. קו עוטף ירושלים, מהכפר ביתר ועד למבשרת ציון

לא התווינו את הקו והוא יותווה לאחר דיון על גבולות ירושלים

ו. קטע קו הגבול בפרוזדור הצפוני של ירושלים בכיוון מזרח – מערב ממבשרת ציון ועד לטרון

הקו המוצע ישאיר בתחומי ישראל את היישוב הר אדר, ימשיך מערבה לאורך הקו הירוק, תוך ביצוע שנוי קטן שימקם את הכפר קטנה כולו בשטח פלסטיני ולא על הקו הירוק המקורי. קו הגבול ימשיך עד למבוא חורון ומשם ימשיך צפונה לאורך כביש 3 עד לכביש 443. כך יצורפו למדינת ישראל שטחים של כ 17 קמ"ר (17 אלף דונם) וכן שטח ההפקר באזור לטרון.

החלופה השנייה שהוצעה, מרחיקת לכת המבקשת להשאיר את כל השטח עד לכביש 443 כולל הכביש בתחום מדינת ישראל על מנת לחזק את הקשר התחבורתי בין ירושלים למישור החוף. הצעה זו תצטרף למדינת ישראל תושבים ערבים רבים, בכפרים בית ליקיה, בית עינאן, בידו, קוביבה, בית איכסה ובית צוריק וחירבת אל מיסבח, וזאת בתוספת לשטח של כ 60 קמ"ר (ללא עוטף ירושלים). כפתרון לבעיה זו הוצע לבחון מעבר חפשי לישראלים בכביש 443 לירושלים, כאשר הכביש יישאר בתחומי המדינה הפלסטינית.

ז. קטע צפון השפלה אזור מודיעין

הקו המוצע באזור זה יימשך מכביש 443 צפונה לאורך כביש 445 עד למזרח מודיעין עילית ומשם מערבה לאורך הקו שבין מודיעין מדרום ונעילין מצפון, בכיוון דרום מזרח. קו זה לא יכלול את היישוב הפלשתיני מידיה והיישובים הישראלים נעלה ונילי בתחום מדינת ישראל. לעומת זאת הקו יכלול את מרחב מודיעין עילית ומודיעין רבתי בתחומי מדינת ישראל. כך יצורפו לשטח מדינת ישראל כ 10 קמ"ר (10 אלפי דונם).

ח. קטע מורדות המערביים של הרי בנימין, בודרוס ועד כביש 5

בקטע זה ניתן לייצב את הקו לאורך הקו הירוק. תיתכן חריגה מערבה ממנו עד למבואות שוהם. כאן מועלית תדיר שאלת אבטחתו של נמל התעופה בן גוריון מפני מפגעים. כיוון שאנו מניחים מצב של שלום אין אנו לוקחים נקודה זו בחשבון. יהיה צורך לתאם תנועת מטוסים הנוחתים מכיוון מזרח אך לא נראה בכך בעיה. כך יתאפשר "להחזיר" לפלסטין שטח של כ 25 –קמ"ר תמורת שטחים שיועברו למדינת ישראל במקומות אחרים.

ט. קטע דרום השרון, מכביש 5 עד לקלקיליה

קטע זה הוא בעייתי ביותר בשל הימצאות יישובים יהודיים סמוך וממזרח לקו הירוק ובצמוד להם יישובים ערביים. ניתן לדעתנו כאן להשתמש בתוואי גדר הביטחון מאלקנה וצפונה (תוך צירוף קטע כביש 5 מכפר קאסם עד אלקנה), כך שהיישובים אלקנה, שערי תיקווה, עץ אפרים ואורנית יישארו בתחומי מדינת ישראל. היישובים היהודיים ממזרח לקטע זה ובעיקר העיר אריאל והיישובים קדומים, עמנואל וברקן יפנו מתושביהם הישראלים.

הועלתה הצעה חלופית לבחון אפשרות יצירת מובלעת ישראלית סביב אריאל בלב המדינה הפלסטינית שתופעל כמתכונת ברלין המערבית בזמן קיום שתי מדינות גרמניה. בשטח שיועבר לישראל נמצאת אוכלוסייה ערבית בישוב עזון עתמה. ניתן להעבירו לשטח מדינת ישראל או לפנות את מאות תושביו לפלסטין. השטח שיצורף כך למדינת ישראל הוא כ 30 –קמ"ר (30 אלף דונם).

מאורנית ועד קלקיליה יש להתוות את הקו צמוד לקו הירוק. נראה כי היישוב היהודי ה"בעייתי" בקטע זה הוא היישוב אלפי מנשה, הנמצא ממזרח לקלקיליה ולכפר הערבי הגדול חבלה. תיחומה של הגדר הביטחונית, אל אף המיקום המפותל שלה, נראית כפתרון עדיף על פינוי היישוב אלפי מנשה. גם כאן ניתן לשקול אפשרות יצירת מובלעת יהודית בשטח פלסטין וכך להימנע מליצור קו גבול מפותל באזור זה.

י. קלקיליה עד טול כרם

בקטע זה ניתן להיצמד לקו הירוק אף שמשקולים שונים, לא ברורים, הועברה גדר הביטחון הרחק מזרחה ממנו. מעברו המזרחי של הקו שוכן הישוב היהודי סלעית אך לא נראה לשנות את תוואי הגבול בעטיו. מאידך בקטע זה שוכנת העיר הערבית הישראלית טייבה. לדעת המצדדים ברעיון חילופי שטחים ואוכלוסייה, ניתן באזור זה להעביר את הקו מערבה, עד בסמוך לכביש 6, כך שטייבה תהיה במדינה הפלסטינית. עוד ניתן בקטע זה להסיט את תוואי הקו הירוק מערבה, כך שהשטח ממזרח לטייבה יועבר למדינה הפלסטינית בלי להעביר את העיר טייבה.

י"א. מורדות הרי שומרון מטול כרם ועד עמק יזרעאל (כביש 66)

קטע זה, הבעייתי בקטעי הגבול להוציא את ירושלים ולגביו הועלו שלש אפשרויות. אפשרות אחת מתווה את הקו כך שכל היישובים המאוכלסים בערבים ישראלים באזור זה (כולל ישובי ואדי ערה, יישובי אבטין-זמר, העיר בקעה אל ע'רביה – ג'ת, ושני חלקי היישוב ברטעה) יישארו בתחום המדינה הפלסטינית. מאידך יהיה צורך לפנות את הישראלים החיים במי עמי ואולי גם בישוב קציר. אפשרות אחרת מבקשת להעביר למדינה הפלסטינית רק את החלק המזרחי של נחל עירון (כולל היישובים אום אל פאחם ובנותיה, כמו גם היישובים סלמה וזלפה). זאת הן בשל גישות שונות באשר למהות האוכלוסייה הערבית ועמדותיה כלפי מדינת ישראל והן בשל מציאותם של יישובים ישראלים יהודיים – קציר ומי עמי באזור זה. אפשרות שלישית מבקשת בקטע זה להשאיר את ה"קו הירוק" כקו גבול. אין אנו מקבלים את מיקומה של גדר הביטחון באזור זה המשאירה את היישובים היהודיים שקד, ח'ננית וריחן מעברה המערבי של הגדר. אנו מציעים כי שטח זה יישאר בתחומי המדינה הפלסטינית.

י"ב. קטע הגבול בעמקים ובגלבע עד בקעת הירדן

בקטע זה המתחיל מכביש 66 מגידו – ג'נין נראה להשאיר את הקו הירוק כקו גבול בין ישראל למדינה הפלסטינית. קו זה נכון מבחינה דמוגרפית: יישובים ערבים מצדו האחד, יהודים מצדו האחר (פרט ליישובים הערביים סנדלה ומוקביילה הסמוכים לקו הירוק בשטח ישראל, על כביש 60). הקו נכון גם בהתאם לתנאים הגיאוגרפיים – פיסיים. תוואי גדר הביטחון בקטע זה חופף במרביתו את הקו הירוק אולם היו כמה סטיות לתוך השטח שמעבר לקו הירוק ונראה לנו שאין להתחשב במיקום הגדר במרחב זה.

אפשרות חלופית מבקשת להעביר את הקו כך שהיישובים סנדלה ומוקבילה יישארו בתחומי המדינה הפלסטינית ואילו היישוב מגן שאול יוסט ממקומו צפונה. אפשרות נוספת לחריגה מה"קו הירוק" בשטח זה היא הסטה צפונה של הקו, ממערב לכביש 90 באזור נחל בזק ובכך להעביר כמה מאות דונמים למדינה הפלסטינית כפיצוי על העברת שטחים במקומות אחרים.